

Izvirni znanstveni članek
UDK 331.109-057.15:331.109:347.922.7

Uporaba Zakona o kolektivnih tožbah v praksi

URŠA KLEMENČIČ
magistrica pravnih znanosti,
okrožna sodnica na Delovnem in
socialnem sodišču v Ljubljani

1. Uvod

Zakon o kolektivnih tožbah (ZKoIT)¹ se je v Sloveniji začel uporabljati 21. 4. 2018 (glej 67. člen ZKoIT). Cilj ZKoIT je omogočiti kolektivno uveljavljanje denarnih in drugih kompenzacijskih zahtevkov v primeru množičnih oškodovanj. S kolektivno odškodninsko tožbo se želi olajšati dostop do sodišča zlasti, ko so zahtevki nižji in se zaradi stroškov postopka posamezniki ne odločijo za vložitev tožbe, potencialne kršitelje odvrgniti od protipravnih ravnanj in razbremeniti sodišča pred večjim številom samostojnih tožb v primeru množičnega oškodovanja.²

ZKoIT ureja kolektivno odškodninsko in opustitveno tožbo ter kolektivno poravnavo. S kolektivno odškodninsko tožbo lahko upravičena oseba zahteva plačilo nadomestila za prikrajšanje v korist oseb, ki so bile oškodovane v primeru množičnega oškodovanja. Pri tem ni nujno, da gre le za odškodninski zahtevek, ampak se lahko uveljavlja tudi obogatitveni ali spolnitveni zahtevek (glej 1. točko 3. člena ZKoIT). Področja, na katerih se lahko uporabi kolektivna tožba, določa ZKoIT v prvem odstavku 2. člena. Eno od področij, na katerih se lahko vložijo kolektivna tožba, so tudi zahtevki delavcev s področja individualnih delovnih sporov (glej 5. točko prvega odstavka 2. člena ZKoIT).

Čeprav se kolektivne odškodninske tožbe večinoma uporabljajo pri potrošniških sporih, je bila prva kolektivna odškodninska tožba v Sloveniji vložena le nekaj mesecev po začetku uporabe ZKoIT, in sicer 20. 7. 2018, s področja individualnih delovnih sporov. To niti ni

¹ Ur. l. RS, št. 55/17.

² Predlog Zakona o kolektivnih tožbah, EVA: 2016-2030-0007, str. 3.

bilo nepričakovano glede na to, kdo lahko vloži kolektivno tožbo, in dejstvo, da mora tožeča stranka zagotoviti ustrezno financiranje. Prvo kolektivno tožbo v Sloveniji je vložil Sindikat Ministrstva za obrambo.³ To je reprezentativni sindikat s področja obrambe, ki opravlja neprireditno dejavnost in lahko iz svojih sredstev tudi financira vložitev takšne tožbe ter zagotovi ustrezno zastopanost delavcev, za katere se zatrjuje množična kršitev pravic. S kolektivno odškodninsko tožbo je sindikat zahteval plačilo odškodnine za delavce, ki jim med delovnim časom ni bil zagotovljen odmor, ter plačilo za delo za delavce, ki so morali pred nastopom izmene in po njenem zaključku opraviti primopredajo dela, za ta čas pa niso bili plačani. Zadeva se je vodila pred Delovnim in socialnim sodiščem v Ljubljani pod opr. št. Pk 1/2018. Ker je šlo za prvi primer kolektivne odškodninske tožbe v Sloveniji, se je pri obravnavi tega primera pojavilo več vprašanj in dilem, predstavljenih v nadaljevanju.

2. Predhoden preizkus tožbe

Postopek s kolektivno tožbo je sestavljen iz več faz, in sicer faze presoje dopustnosti in popolnosti tožbe, certifikacije, faze vključevanja oziroma izključevanja članov skupine, vsebinskega odločanja in faze izplačila prisojene odškodnine oziroma plačila s pomočjo upravitelja kolektivne odškodnine.

Ob prejemu kolektivne odškodninske tožbe je bilo najprej treba opraviti predhodni preizkus tožbe, ali je kolektivna odškodninska tožba dopustna in popolna. Kaj mora vsebovati kolektivna odškodninska tožba, da je popolna, določa 26. člen ZKoliT, njeno dopustnost pa ureja 27. člen ZKoliT.

2.1. Dopustnost kolektivne odškodninske tožbe

Kolektivna odškodninska tožba je dopustna, če jo je vložila upravičena oseba, spor pa se nanaša na eno od področij uporabe ZKoliT (glej prvi odstavek 27. člena).

Pri preverjanju dopustnosti kolektivne odškodninske tožbe ni bilo težav, saj sindikati (večinoma) izpolnjujejo pogoje, določene za presojo, ali je tožbo vložila upravičena oseba iz prvega odstavka 4. člena ZKoliT.⁴ Sindikat Ministrstva za obrambo je pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost, njegov cilj je uveljavljanje pravic delavcev, zaposlenih pri Ministrstvu za obrambo. Vlagatelj je izpolnjeval tudi pogoje za reprezentativnost iz drugega

³ Kolektivna tožba je objavljena v registru kolektivnih tožb (www.sodisce.si/sodni_postopki/kolektivne_tozbe/).

⁴ Sindikat pridobi lastnost pravne osebe, ko je izdana odločba o hrambi statuta ali drugega temeljnega akta (2. člen Zakona o reprezentativnosti sindikatov (ZRSin), Ur. l. RS, št. 13/93). Mogoče je ustanoviti tudi sindikat, ki nima lastnosti pravne osebe, vendar v takem primeru ne izpolnjuje pogojev za vložitev kolektivne tožbe iz 4. člena ZKoliT, saj lahko kolektivno tožbo vloži le pravna oseba.

odstavka 5. člena ZKoliT. Prav tako ni bilo sporno, da je tožeča stranka s kolektivno odškodninsko tožbo uveljavljala zahteve delavcev, ki so lahko predmet individualnih delovnih sporov. S kolektivno odškodninsko tožbo se je namreč zahtevalo plačilo odškodnine zaradi neizkoriščenega odmora med delovnim časom ter plačilo za opravljeno nadurno delo za čas primopredaje. Šlo je torej za zahteve, ki so predmet individualnih delovnih sporov.⁵ Več dilem pa je nastalo pri presoji, ali je kolektivna odškodninska tožba z dne 20. 7. 2018 popolna.

2.2. Popolnost kolektivne odškodninske tožbe

Kolektivna odškodninska tožba mora, da bo popolna, glede na prvi odstavek 26. člena ZKoliT vsebovati vse sestavine, ki jih vsebuje vsaka tožba, tj. zahtevek glede glavne stvari in stranskih terjatev, dejstva in dokaze, navedbo sodišča, prebivališče oziroma sedež strank, njihovih zakonitih zastopnikov in pooblaščenec, sporni predmet in podpis.⁶ Poleg sestavin, ki jih mora vsebovati vsaka tožba, mora kolektivna odškodninska tožba vsebovati še:

1. navedbo, da se vloga kot kolektivna odškodninska tožba;
2. podatke o strankah postopka, naslovih in zakonitih zastopnikih;
3. dejstva in dokaze, ki izkazujejo izpolnjevanje pogojev za odobritev tožbe iz četrtega in petega odstavka 28. člena ZKoliT, predvsem okoliščine, ki so skupne ali podobne vsem članom skupine, okoliščine, ki so pomembne le za nekatere člane skupine, in druge okoliščine, na podlagi katerih se lahko oceni, da je kolektivna tožba primerno sredstvo;
4. opis množičnega oškodovanja, dejstva, dokaze ter pravne argumente, s katerimi se utemeljuje zahtevek;
5. opis skupine ter podskupine, če jih skupina vsebuje glede na naravo in višino škode;
6. oceno števila članov skupine ter podskupine, če so le-te oblikovane;
7. opredelitev, ali se predlaga sistem vključitve ali izključitve, ter razlog za izbiro;
8. oceno skupnega zneska denarne odškodnine oziroma nadomestila, pri čemer mora biti ocena podana tudi za podskupine, če so le-te oblikovane;
9. obrazložitev načina izračuna zneska odškodnine oziroma nadomestila;
10. predlog načina odmere odškodnine v skladu z 39. ali 40. členom ZKoliT ter razloge za izbrani način odmere odškodnine;
11. predlog načina obveščanja članov skupine;
12. predloge glede pogojev za presojo upravičenosti do odškodnine;

⁵ Na podlagi 5. člena Zakona o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1), Ur. l. RS, št. 2/04 in nasl., delovno sodišče v individualnem delovnem sporu med drugim odloča o pravicah in obveznostih iz delovnega razmerja, kar vključuje odločanje o plačilu za delo in odškodninski odgovornosti delodajalca zaradi kršitve pravic iz delovnega razmerja.

⁶ Glej 180. člen Zakona o pravdnem postopku (ZPP), Ur. l. RS, št. 26/99 in nasl.

13. podatke o stroških postopka in morebitnem financiranju pravde s strani tretje osebe v skladu z 59. členom ZKoliT;
14. podatke o tem, ali je organ, pristojen za varstvo konkurence, že izdal odločbo o kršitvi in ali je že pravnomočna.

Kolektivni odškodninski tožbi je treba priložiti morebitne odločbe o kršitvi in druge listine, na katere se sklicuje v tožbi, če je to mogoče, pa tudi seznam znanih članov skupine s podatki o prebivališču oziroma sedežu (glej drugi odstavek 26. člena ZKoliT).

Ob preizkusu popolnosti kolektivne odškodninske tožbe se je postavilo vprašanje, ali lahko sodišče od tožeče stranke zahteva, da oblikuje več skupin ali podskupine, če že iz trditev izhaja, da bo potrebno njihovo oblikovanje, stranka pa opisuje le eno skupino. Tožeča stranka je namreč v zadevi Pk 1/2018 zahtevala plačilo zaradi dveh različnih primerov zatrjevanega množičnega kršenja pravic pri delu, in sicer zaradi kršitve pravice do odmora med delovnim časom in zaradi neplačila za čas primopredaje ob menjavi izmen, torej plačilo za opravljeno nadurno delo.⁷ Iz tožbe je nato izhajalo, da pri vseh članih nista podana oba zatrjevana primera oškodovanja, zato bi bila višina odškodnine oziroma plačila odvisna od tega, katera pravica jim je bila kršena. Nato je tožeča stranka navajala, da bo višina odškodnine pri delavcih, ki bodo zahtevali plačilo zaradi kršitve pravice do odmora, odvisna od dolžine izmene in posledično dolžine pripadajočega odmora. Čeprav je šlo za dva različna primera zatrjevanih množičnih kršitev pravic iz delovnega razmerja in dve različni vrsti škode oziroma plačila, pri čemer je bila višina prikrajšanja pri kršitvi pravice do odmora odvisna od dolžine izmene, kar vse vpliva na višino zahtevane odškodnine oziroma plačila, je tožeča stranka trdila, da gre le za eno skupino in da vsi zaposleni pri toženi stranki predstavljajo eno skupino.

Glede na to, da iz 5. točke prvega odstavka 26. člena ZKoliT smiselno izhaja, da morajo biti v primeru, če imajo člani posamezne skupine različno naravo in višino škode, oblikovane podskupine, se je tožečo stranko pozvalo, da opiše tudi podskupine.

Tožeča stranka je po pozivu k popravi tožbe oblikovala dve podskupini, in sicer podskupino A, v katero bi bili vključeni delavci, zaposleni od 20. 7. 2013, ki jim ni bil omogočen odmor med delovnim časom, ter podskupino B, v kateri bi bili delavci zaposleni od 20. 7. 2013, ki jim ni bil plačan čas primopredaje med dvema izmenama.

Sodišče je nato presojalo, ali je tožeča stranka podala ustrezne navedbe glede ocene števila članov skupine. Tožeča stranka v tožbi pri opredelitvi te predpostavke ni podala ocene števila

⁷ Pri zatrjevanju kršitvi neplačila časa primopredaje gre za plačilo za opravljeno nadurno delo in ne odškodnino. Zatrjevano je bilo, da so morali delavci priti na delo 15 minut pred izmeno ter ostati na delu po končani izmeni še 15 minut, zato da so opravili primopredajo, ta čas pa se jim ni štel v delovni čas in ga niso dobili plačanega. Torej gre za plačilo za delo iz naslova opravljenih nadur.

članov skupine, ampak je navedla le število članov skupine ob vložitvi tožbe. Istočasno je v tožbi navajala, da ima čez 2500 članov, pri toženi stranki je zaposlenih 6716 oseb, kolektivno odškodninsko tožbo pa naj bi vlagala zaradi množične skupine čez 6000 odškodovanih članov skupine. Navedbe o številu članov skupine so bile zato nejasne. Ni bilo jasno, ali tožeča stranka ocenjuje, da bodo člani le zaposleni, ki so se javili v fazi vložitve tožbe, ali bodo to vsi člani sindikata, vsi zaposleni pri toženi stranki ali 6000 delavcev. Sodišče je glede na navedeno tožečo stranko pozvalo, da poda oceno, koliko članov bo pristopilo h kolektivni tožbi, ter pojasni, na podlagi česa podaja tako oceno. Poleg tega je sodišče ugotovilo, da v navedeni zadevi ne gre le za eno skupino, ampak sta podani vsaj dve podskupini, za kateri ni bilo podatkov o ocenjenem številu članov. Tudi če bi tožeča stranka podala oceno članov skupine in pojasnila, kako je do te ocene prišla, bi bila glede na navedeno dopolnitev še vedno potrebna, saj mora biti ocena števila članov podana tudi za podskupine, k oblikovanju katerih je sodišče pozvalo tožečo stranko.

Ocena članov skupine in podskupin je v kolektivni odškodninski tožbi pomembna tudi zaradi določitve vrednosti spornega predmeta (58. člen ZKoliT) in ocene stroškov postopka. Sodišče mora že v fazi certifikacije kolektivne tožbe oceniti, ali je skupina oškodovancev dovolj številčna, da bi bilo uveljavljanje zahtevkov s samostojnimi tožbami ali drugačne oblike združitve njenih članov, na primer sosporništvo ali združitve pravnih, manj učinkovito kot vložitev kolektivne odškodninske tožbe. Zato je potrebno, da vlagatelj kolektivne tožbe poda ustrezne navedbe glede ocenjenega števila članov skupine in morebitnih podskupin, tako podano oceno pa tudi pojasni, da se omogoči presoja učinkovitosti kolektivne tožbe in določitve vrednosti spora.

Tožeča stranka je po pozivu sodišča ocenila, da bi v kolektivni tožbi sodelovalo 250 članov, od tega v podskupini A 200 članov, podskupini B 125 članov, 75 članov pa bi bilo vključenih v obe podskupini, ter svojo oceno tudi ustrezno utemeljila.

Ker je sodišče tožečo stranko pozvalo, da poda oceno števila članov skupine in podskupin, jo je moralo hkrati tudi pozvati, da popravi oceno višine odškodnine oziroma plačila. To je tožeča stranka storila in popravila svojo prvotno oceno s 100.000,00 evra na skupaj 500.000,00 evra, pri čemer bi znašala odškodnina za podskupino A 400.000,00 evra, za podskupino B pa 100.000,00 evra.

Ob vložitvi kolektivne odškodninske tožbe mora vlagatelj navesti podatke o stroških postopka in morebitnem financiranju s strani tretje osebe v skladu z 59. členom ZKoliT. Tožeča stranka je prvotno navedla le, da bo postopek financirala sama, iz lastnih sredstev, ni pa podala ocene stroškov postopka. V 13. točki prvega odstavka 26. člena ZKoliT sicer ni izrecno določeno, da mora predlagatelj navesti oceno stroškov postopka, govor je le o podatkih o stroških postopka, vendar mora sodišče pri odločanju o odobritvi kolektivne odškodninske

tožbe ugotoviti tudi, ali so izpolnjeni pogoji glede financiranja postopka, torej ali bo tožeča stranka imela dovolj sredstev za financiranje postopka in kritje stroškov nasprotne stranke, če ji v postopku ne bi uspelo. ZKoliT v 59. členu ne ureja le dolžnosti razkritja izvora sredstev, ki bodo uporabljena za financiranje postopka, ampak zahteva od tožeče stranke tudi zagotovilo, da bo lahko krila tudi stroške, ki bodo nastali toženi stranki, če ji v postopku ne uspe. Sodišče lahko od tožeče stranke zahteva tudi plačilo varščine za stroške postopka, ki bi jih morala povrniti toženi stranki, če ji ne bi uspelo v postopku (glej 2. točko tretjega odstavka 29. člena ZKoliT). Da bo tožeča stranka lahko dala zagotovilo o kritju stroškov postopka nasprotne stranke oziroma da bo sodišče lahko ocenilo, ali je potrebna varščina, je treba narediti tudi približno oceno stroškov postopka, saj se le tako lahko ugotovi, ali ima tožeča stranka dovolj sredstev za financiranje postopka. Toženi stranki mora biti omogočeno, da se izjavi tudi glede tega, ali bo tožeča stranka lahko zagotovila financiranje postopka in krila njene stroške, saj je to ena od predpostavk za certifikacijo kolektivne tožbe. Zato mora tudi tožena stranka vedeti, na kakšni podlagi daje tožeča stranka jamstvo, da bo lahko krila stroške postopka, kakšna je njena ocena, da bodo znašali stroški postopka, ki jih bo lahko krila. Zato se je v navedeni zadevi tožečo stranko pozvalo, da dopolni svojo tožbo glede podatkov o stroških in financiranju postopka tudi z oceno stroškov postopka.

Na oceno stroškov postopka in zmožnost njihovega financiranja vpliva tudi vrednost spornega predmeta, ki je odvisna od zahtevane višine odškodnine in posledično od ocenjenega števila članov skupine in podskupin, zato je bila dopolnitev glede podatkov o stroških postopka potrebna tudi iz tega razloga.

Ob preizkusu popolnosti kolektivne odškodninske tožbe se je pojavilo tudi vprašanje, ali mora tožeča stranka že v tožbi razkriti, ali ima z odvetnikom sklenjen dogovor o plačilu glede na delež prisojenega zneska. Pri odločanju o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe mora sodišče upoštevati tudi razumnost morebitnega tovrstnega dogovora (glej 7. točko četrtega odstavka 28. člena ZKoliT). Toženi stranki se vroči popolna in dopustna kolektivna tožba s pozivom, da se opredeli do pogojev za odobritev kolektivne odškodninske tožbe (glej tretji odstavek 27. člena ZKoliT). Ker je eden od pogojev, ki se presoja pri odobritvi kolektivne odškodninske tožbe, razumnost morebitnega dogovora z odvetnikom o plačilu po deležu glede na prisojen znesek, to smiselno pomeni, da mora že kolektivna odškodninska tožba vsebovati ta podatek, čeprav se v 26. členu ZKoliT navedba tega podatka izrecno ne zahteva. Če takšen dogovor obstaja, bi morala tožeča stranka podati tudi pojasnilo, zakaj meni, da je takšen dogovor razumen.⁸ To je podatek, pomemben za odločitev o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe, tožena stranka pa se ima pravico opredeliti do ustreznosti morebitnega

⁸ ZKoliT kriterijev za presojo razumnosti dogovora o plačilu odvetnika po deležu glede na prisojen znesek ne vsebuje, zato je toliko pomembnejše, da se pojasni, zakaj tožeča stranka meni, da je takšen dogovor razumen, saj bo sodišče moralo to presojati od primera do primera, glede na konkretne okoliščine in posebnosti posameznega primera.

dogovora o nagradi z odvetnikom, zato je sodišče tožečo stranko pozvalo, da tožbo dopolni tudi s tem podatkom. Ta podatek bi lahko sodišče od tožeče stranke zahtevalo tudi v okviru naroka za odločanje o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe, vendar je treba toženi stranki omogočiti ustrezen rok, da se opredeli do vseh pravno relevantnih dejstev v zvezi z odobritvijo kolektivne odškodninske tožbe. Ta podatek mora tožeča stranka razkriti, zato ni razloga, da se ne bi od nje zahtevalo, da ga razkrije že v fazi vložitve tožbe, s čimer se izogne morebitni dodelitvi dodatnega roka toženi stranki za opredelitev do tega podatka, če se ta podatek razkrije šele na naroku za odločanje o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe in se izkaže, da takšen dogovor obstaja.

2. Sodelovanje drugih upravičenih oseb

Po tem, ko je bila kolektivna tožba dopolnjena in vročena toženi stranki v odgovor glede obstoja pogojev za njeno odobritev, je bila skladno s tretjim odstavkom 27. člena ZKotI objavljena v registru kolektivnih tožb. Po objavi kolektivne odškodninske tožbe je sodišče prejelo predlog za priznanje stranske intervencije na strani tožeče stranke s strani drugega sindikata, delujočega pri toženi stranki, ki je prav tako želel vložiti kolektivno odškodninsko tožbo zaradi istih zatrjevanih množičnih kršitev. Svojo pravico do udeležbe je utemeljeval s sklicevanjem na 199. člen ZPP in 11. člen ZKotI. Izrazil je skrb, ali bodo o vloženi tožbi pravilno obveščeni vsi, ki so bili oškodovani, ne le člani tožeče stranke, in kako bo potekalo obveščanje delavcev, ki niso člani tožeče stranke.

ZKotI v 11. členu določa, da se pri postopkih s kolektivno tožbo ZPP uporablja smiselno, torej upoštevajoč posebno ureditev in namen kolektivnih tožb. ZKotI izrecno izključuje možnost sodelovanja članov skupine kot intervenientov (glej četrti odstavek 34. člena ZKotI). Takšne prepovedi pa nima glede sodelovanja drugih upravičenih oseb, vendar hkrati tudi ne predvideva njihovega sodelovanja v vlogi stranskih intervenientov. ZKotI omogoča drugi upravičeni osebi, ki je zainteresirana za izid spora, da sodeluje v postopku v vlogi druge upravičene osebe na način, da lahko sodišču pošlje svoje stališče glede vprašanj odobritve kolektivne odškodninske tožbe, ki jih lahko predstavi tudi na naroku za odobritev kolektivne tožbe (glej tretji odstavek 28. člena ZKotI). Oseba, zainteresirana za izid spora, lahko nato predlaga zamenjavo tožeče stranke, če meni, da huje krši interese skupine ali je ni mogoče šteti za reprezentativno (glej četrti odstavek 35. člena ZKotI). ZKotI je tako uredil sodelovanje zainteresiranih oseb, ki jih imenuje druga upravičena oseba. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da se določbe ZPP o stranski intervenciji ne uporabljajo, saj je udeležba osebe, ki je zainteresirana za izid spora, predvidena v drugačni obliki.

Proti možnosti sodelovanja druge osebe poleg tožeče stranke kot stranskega intervenienta kaže tudi posebna narava kolektivne tožbe. Stranski intervenient v tuji pravdi varuje svoj pravni

interes, ne interesa stranke, ki se ji je pridružil. Spor s kolektivno odškodninsko tožbo je specifičen glede na druge pravdne postopke. S kolektivno odškodninsko tožbo tožeča stranka ne varuje svojih pravic, ampak predstavlja skupino več posameznikov, plačilo pa zahteva v njihovem imenu. ZKoIT nalaga tožeči stranki, da deluje pošteno in primerno ter v najboljšem interesu članov skupine (glej drugi odstavek 5. člena v povezavi s prvim odstavkom 35. člena ZKoIT), pri čemer se članstvo glede na namen postopka s kolektivno tožbo ne more interpretirati kot varovanje le interesov članov pravne osebe, ki je vložila kolektivno tožbo, ampak vseh oškodovanih oseb, torej vseh zaposlenih pri posameznem delodajalcu, ki so bili oškodovani v zatrjevanem primeru množičnega oškodovanja. Tožeča stranka mora tako varovati interese vseh oškodovancev, ne le oseb, ki so člani njenega sindikata, če je tožeča stranka sindikat. Drug sindikat, organiziran pri toženi stranki, z udeležbo v postopku ne bi varoval svojih pravic in interesov, kar je namen stranske intervencije, ampak pravice zatrjevanih oškodovancev, kar pa je po ZKoIT naloga tožeče stranke. Tako se 199. člen ZPP tudi glede na namen stranske intervencije, tj. varovanje lastnega pravnega interesa stranskega intervenienta, ne more smiselno uporabiti v postopku s kolektivno tožbo.

Na podlagi navedenega je bil predlog za sodelovanje drugega sindikata kot stranskega intervenienta s sklepom zavrnjen. Nato je bila podana zahteva, da sodišče s sklepom drugemu sindikatu pri toženi stranki prizna status druge upravičene osebe in ji vroča vse vloge. Tudi temu predlogu sodišče ni sledilo, saj ZKoIT izdaje takšnega sklepa ne predvideva, prav tako ni predvideno, da se morajo drugi upravičeni osebi vročati vloge strank. ZKoIT določa le, da mora sodišče objaviti podatke o kolektivni tožbi, razpisanih narokih za glavno obravnavo ter druge podatke iz 10. člena ZKoIT. ZKoIT nato predvideva še, da lahko sodišče osebo, ki poda stališče glede odobritve kolektivne odškodninske tožbe, povabi na narok za odločanje o njeni odobritvi in ji na naroku omogoči, da predstavi svoja stališča (glej tretji odstavek 28. člena ZKoIT), ni pa določeno, da bi se ji vročale vloge strank. Ker je drugi sindikat sodišče obvestil, da želi v postopku sodelovati, in je podal svoja stališča glede zatrjevanega oškodovanja in pomena kolektivne odškodninske tožbe, je sodišče sindikat kot drugo upravičeno osebo o razpisanem naroku tudi pisno obvestilo in mu omogočilo, da bi na naroku lahko podal svoje stališče glede vložene kolektivne odškodninske tožbe.

3. Narok za odločanje o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe

Po prejemu odgovora tožene stranke glede obstoja pogojev za odobritev kolektivne odškodninske tožbe je bilo treba razpisati narok za odločanje o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe. Pri tem se je postavilo vprašanje vrstnega reda razpisovanja zadev. Zadeve se razpisujejo po vrstnem redu glede na datum vložitve tožbe, upoštevajoč prednostne zadeve, pri čemer kolektivna odškodninska tožba v delovnih sporih ni prednostna zadeva. Čeprav ni šlo za

prednostni spor (spor glede prenehanja delovnega razmerja, kolektivni delovni spor), v fazi odločanja o certifikaciji kolektivne tožbe še ne gre za meritorno sojenje, za odločanje o tožbenem zahtevku iz kolektivne tožbe. Gre za odločanje, ali kolektivno tožbo sploh odobriti. Do meritornega sojenja pride šele po pravnomočni odločitvi o odobritvi kolektivne tožbe, če se kolektivna tožba odobri. S tem, ko se razpiše narok za odločanje o odobritvi kolektivne tožbe, kar je predpogoj za odločanje o zahtevku iz kolektivne tožbe, se ne preskoči vrstnega reda razpisovanja zadev, saj se v tej fazi še ne odloča o utemeljenosti kolektivne tožbe, ampak o njeni odobritvi. Pri tem je treba upoštevati tudi, da so vsi samostojni postopki, tj. samostojne tožbe glede istega primera množičnega oškodovanja, v vmesnem času prekinjeni (glej drugi odstavek 7. člena ZKoliT). Če se o kolektivni odškodninski tožbi ne odloči meritorno, se samostojni postopki nadaljujejo. Prav tako se nadaljujejo, če oseba, ki je vložila samostojno tožbo, ne bo sodelovala v kolektivnem sporu, ker ali ne bo uvrščena na seznam ali pa bo njena uvrstitev zavrnjena (glej tretji odstavek 7. člena ZKoliT). Če se narok za odločanje o odobritvi kolektivne tožbe razpiše glede na datum prejema kolektivne tožbe, se s tem podaljšuje čas odločanja v preostalih prekinjenih postopkih⁹ in tudi o kolektivni tožbi. Glede na navedeno je bil v zadevi Pk 1/2018 narok za odločanje o odobritvi kolektivne tožbe razpisan po prejemu odgovora tožene stranke o pogojih za odobritev kolektivne tožbe.

V okviru naroka za odobritev kolektivne tožbe je bilo treba razčistiti oziroma ugotoviti, ali so izpolnjeni pogoji za njeno odobritev. V postopkih s kolektivno tožbo je zaradi varovanja interesa vseh udeleženih oseb ter kompleksnosti materialno- in procesnopравnih vprašanj še posebej poudarjeno materialno procesno vodstvo sodišča.¹⁰ Sodišče je zato tožečo stranko na naroku pozvalo, da dodatno pojasni svoje razloge, zakaj meni, da prevladujejo ista, podobna ali povezana dejanska vprašanja in da je zadeva primerna za obravnavo v postopku s kolektivno tožbo. Na naroku se je tudi preverjalo izpolnjevanje pogojev glede financiranja postopka in zmožnosti tožeče stranke za povrnitev stroškov postopka.

4. Presoja izpolnjenosti pogojev za odobritev kolektivne odškodninske tožbe

Kolektivna odškodninska tožba se odobri, če so izpolnjene predpostavke iz četrtega odstavka 28. člena ZKoliT. S kolektivno tožbo se morajo uveljavljati istovrstni zahtevki, postavljeni v imenu določljive skupine oseb, ki zadevajo ista, podobna ali povezana dejanska in pravna vprašanja, se nanašajo na isti primer množičnega oškodovanja in so primerni za obravnavo

⁹ Le nekaj dni pred vložitvijo kolektivne tožbe so bile vložene tudi samostojne tožbe zoper toženo stranko zaradi istih zatrjevanih kršitev

¹⁰ Galič, Vlahek, str. 34.

v kolektivnem postopku. Skupna dejanska in pravna vprašanja za celotno skupino morajo prevladovati nad vprašanji, ki se nanašajo samo na posamezne člane skupine. Skupina mora biti tako številčna, da bi bilo uveljavljanje zahtevkov s samostojnimi tožbami ali drugimi oblikami združitve manj učinkovito. Nato se zahteva, da tožeča stranka izpolnjuje pogoje glede reprezentativnosti iz 5. člena ZKoliT, zahtevek ne sme biti očitno neutemeljen, izpolnjeni morajo biti pogoji iz 59. člena ZKoliT glede stroškov in financiranja, morebitni dogovor z odvetnikom o plačilu po deležu prisojene odškodnine pa ne sme biti nerazumen. Zagotoviti je treba, da bo kolektivna tožba zagotovila skupno rešitev pravnih in dejanskih vprašanj za čim več oškodovancev, kar pomeni, da pri ugotavljanju utemeljenosti tožbe ni potreben obsežen dokazni postopek za posameznega člana skupine oziroma podskupine. Prevladati morajo skupna dejstva, poleg tega mora biti zagotovljeno učinkovitejše pravno varstvo kot v primeru uveljavljanja zahtevkov s samostojnimi tožbami ali drugo obliko združitve članov.¹¹ Če je treba voditi obsežen individualni dokazni postopek za vsakega člana skupine in podskupine, da se ugotovi, ali je upravičen do odškodnine oziroma plačila, to ni zagotovljeno, takšna zadeva pa tudi ni primerna za odobritev kolektivne tožbe.

Sodišče je v zadevi Pk 1/2018 moralo preveriti vse navedene pogoje za odobritev kolektivne odškodninske tožbe. Pri presoji reprezentativnosti tožeče stranke, pogojev glede financiranja in kritja stroškov postopka ter dogovora z odvetnikom glede nagrade ni bilo težav. Tožena stranka niti ni oporekala, da ne bi bili izpolnjeni pogoji iz 4., 6. in 7. točke četrtega odstavka 28. člena ZKoliT. Niso pa bile izpolnjene predpostavke iz 1., 2. in 3. točke četrtega odstavka 28. člena ZKoliT.

S kolektivno tožbo se je uveljavljal zahtevek za plačilo zaradi dveh različnih zatrjevanih množičnih oškodovanj na dveh različnih pravnih podlagah. Pri članih podskupine A se je zahtevala odškodnina zaradi zatrjevané kršitve pravice do odmora med delovnim časom. Iz navedb tožeče stranke je izhajalo, da naj bi bila vsem članom te podskupine skupna ista organizacija dela, večinoma pa naj jim ne bi bil zagotovljen odmor med delovnim časom, in sicer kadar so bili na delu sami. Tožeča stranka je navedla več različnih služb, pri katerih naj bi prihajalo do kršitev, pri čemer je imela vsaka od navedenih služb svoje specifične dela. Tožena stranka je prerekala trditve, da se delavcem v naštetih službah ne zagotavlja odmor med delovnim časom, in za to navedla svoje argumente ter uveljavljala, da je za vsakega člana podskupine za vsak posamezen dan, ko se zahteva odškodnina, treba ugotoviti, ali mu je bil odmor omogočen. Med strankama je bilo tako sporno, ali je pri vseh članih podskupine A delovni proces organiziran na način, da jim ni bil omogočen odmor med delovnim časom.

Skladno s sodno prakso pravica do odmora med delovnim časom ni kršena samodejno, zato ker delavec ne sme zapuščati delovnega mesta ali zato ker dela v izmeni sam, ampak je treba

¹¹ Predlog Zakona o kolektivnih tožbah, komentar 28. člena, str. 108.

ugotoviti, ali narava delovnega mesta, obremenjenost in dinamika dela omogočajo koriščenje odmora.¹² To bi bilo treba ugotoviti za vsakega posameznega delavca, ki bi se želel vključiti v spor,¹³ in sicer za posamezne dneve, ko zatrjuje, da je bil v izmeni sam¹⁴ in mu odmor ni bil omogočen, saj je bila dinamika dela odvisna tudi od posameznega dneva. Za presojo utemeljenosti zahtevkov za člane podskupine A bi bilo tako treba za vsakega člana, ki bi se prijavil v to podskupino, za obdobje od 20. 7. 2013 do 20. 7. 2018 ugotoviti, kako je bil organiziran njegov delovni proces, kakšna je bila intenzivnost dela na dan, ko naj bi mu bila ta pravica kršena, nato pa tudi, do kolikšne plače in katerih dodatkov je bil upravičen v posameznem obdobju. Brez ugotovitve navedenih dejstev ne bi bilo mogoče odločiti o utemeljenosti vključitve posameznega člana v podskupino A in o višini odškodnine, ki bi bila odvisna od višine plače in dodatkov, ki bi članu pripadali za posamezno obdobje.

Na naroku za obravnavo odobritve kolektivne tožbe je tožeča stranka pojasnila, da bi za ugotavljanje utemeljenosti tožbenega zahtevka bilo treba zaslišati vse člane, postopek pa bi se vodil kot predhoden individualni delovni spor glede istega vprašanja. Postopek s kolektivno odškodninsko tožbo je kontradiktoren, zato mora biti toženi stranki omogočeno nasprotno dokazovanje, kar pomeni, da bi bilo treba zaslišati tudi priče, ki bi jih predlagala tožena stranka. Tožena stranka je že v fazi certifikacije tožbe opozarjala, da so se pisni razporedi dela zaradi raznih nepredvidenih dogodkov spreminjali (na primer zaradi bolniške odsotnosti) in da se je prisotnost napačno registrirala, zato dokazni postopek le z vpogledom v listine, da bi se ugotovilo, kdaj je posamezni član delal, ne bi zadostoval. Poleg tega se je v individualnem delovnem sporu, v katerem se je presojal istovrstni zahtevek delavca, izvedel dokazni postopek z zaslišanjem stranke in več prič.

Sodišče je glede na navedeno ugotovilo, da bi bilo za odločitev o vključenosti in utemeljenosti tožbe za posameznega člana v podskupino A treba izvesti individualni dokazni postopek za vsakega prijavljenega člana z zaslišanjem prič in vpogledom v vrsto listin, da bi se lahko ugotovilo, ali je prišlo do kršitve in kolikokrat. Pri članih podskupine A je bilo skupno le to, da so bili vsi zaposleni pri toženi stranki v raznih službah in so občasno delali v izmeni sami. Skupno je bilo tudi pravno vprašanje, ali mora biti vsakemu zaposlenemu omogočeno izrabiti čas za odmor med delovnim časom in na kakšen način se mora to zagotoviti, vendar bi bila odločitev o tem, ali je bila ta pravica posameznemu delavcu dejansko kršena, odvisna od individualnega dejanskega stanja posameznega člana podskupine A, tj. intenzivnosti dela na posamezni dan. Če bi se ti zahtevki obravnavali v okviru kolektivne odškodninske tožbe,

¹² Glej na primer odločbi VS RS VIII Ips 54/2021 z dne 21. 4. 2022 in VIII Ips 35/2021 z dne 10. 3. 2022.

¹³ Predlagan je bil sistem vključitve.

¹⁴ Kršitev je bila zatrjevana le za dneve, ko so bili delavci v izmeni sami, kar ni bilo vsak dan.

bi se dejansko združilo več individualnih sodnih postopkov v enega, čemur pa ni namenjena kolektivna odškodninska tožba.

Enako je bilo ugotovljeno tudi za člane podskupine B, pri kateri je bilo skupno dejansko stanje, da je šlo za zaposlene pri toženi stranki, ki so delali v različnih službah, v katerih se je pred predajo izmene zahtevala oprava primopredaje. Če se čas primopredaje ni štel v izmeno, so bili upravičeni do plačila za nadurno delo, vendar le za dejansko opravljen čas primopredaje. Ker gre za plačilo za opravljeno nadurno delo, bi bilo treba za vsakega člana podskupine B (125 oseb) ugotoviti, ali je bil razporejen na dolžnost, kjer je moral opraviti primopredajo, ali je primopredajo opravil, koliko časa mu je to vzelo in ali se mu je ta čas štel v delovni čas. Tožeča stranka je zatrjevala, da se je zahtevala 15-minutna primopredaja, vendar je tožena stranka pojasnila, da je bilo to le priporočilo, pomembno pa je, koliko časa je primopredaja dejansko trajala, poleg tega pa tudi, ali je bila opravljena še v okviru 12-urne izmene, torej v že plačanem delovnem času, ali zunaj tega časa.¹⁵ Te individualne okoliščine so v celoti prevladale nad skupnim dejanskim stanjem.

Za presojo utemeljenosti kolektivne tožbe bi bilo glede na navedeno treba voditi obsežen individualni dokazni postopek za vsakega od prijavljenih članov skupine, saj načelna ugotovitev, da je vsem članom podskupine A in B kršena pravica iz delovnega razmerja, ni bila mogoča. Načelna ugotovitev, da je podana odškodninska odgovornost tožene stranke, bi bila mogoča le na način, da bi se ugotovilo, da gre za kršitev, če tožena stranka zaposlenim ne zagotavlja pravice do odmora med delovnim časom oziroma zaposlenim časa, ko morajo opravljati delovne obveznosti, ne priznava kot delovni čas. Vendar takšna načelna ugotovitev, ki ne nazadnje izhaja že iz veljavne zakonodaje, ne bi prispevala k preverjanju upravičenosti posameznega člana do odškodnine ali ugotavljanju višine njegove škode, saj bi bilo pri vsakem članu posebej treba ugotoviti, ali mu je bila ta pravica dejansko kršena, kolikokrat, koliko nadur je opravil ter višino plače in dodatkov v času kršitve. Glede na naravo zatrjevanega prikrajšanja pavšalna določitev odškodnine za posameznega člana skupine ne bi bila mogoča. O višini bi se lahko odločilo le z individualno odmero odškodnine oziroma plačila, saj sta se s kolektivno tožbo zahtevala odškodnina za premoženjsko škodo zaradi neizkoriščenega odmora in plačilo za opravljeno nadurno delo, kadar ni mogoče pavšalno povračilo. Iz vlog tožeče stranke je prvotno izhajalo, da bi dejstva, od katerih je odvisna višina plačila, ugotavljal upravitelj odškodnine, na naroku pa je pojasnila, da bi tudi te okoliščine ugotavljalo sodišče. Upravitelj kolektivne odškodnine pri določanju višine odškodnine ne sme voditi postopka, ki je podoben sodnemu postopku. Kolikor bi upravitelj kolektivne odškodnine ugotavljal število kršitev (poleg višine plače in dodatkov) za vsakega posameznega člana podskupine, bi dejansko moral voditi doka-

¹⁵ Tožeča stranka je trdila, da se čas primopredaje ni smel evidentirati, da delavci ne bi imeli zabeleženih več kot 12 ur dela na dan, zato so se evidentirali točno ob uri nastopa in konca izmene, čeprav so prišli na delo prej oziroma končali delo pozneje.

zni postopek. Ugotovitev posamezne kršitve dejansko pomeni odločitev o temelju zahtevka, saj ne prihaja do stalnih, kontinuiranih kršitev (v smislu dnevnih kršitev pri vseh zaposlenih na določenem oddelku), ampak prihaja do zatrjevanih kršitev le občasno. Posledično pomeni ugotavljanje števila kršitev, datuma (pomembno zaradi višine dodatkov, če je šlo za dela prost dan) in trajanja kršitve (ali je imel delavec na voljo 30 ali 45 minut za odmor med delovnim časom, koliko nadur je opravil, 30 minut, več ali manj) odločanje o utemeljenosti tožbenega zahtevka, kar ne more biti prepuščeno upravitelju kolektivne odškodnine.

Na podlagi navedenega je bilo ugotovljeno, da vložena kolektivna odškodninska tožba ne izpolnjuje predpostavke iz 1. točke četrtega odstavka 28. člena ZKolT, saj tovrstni zahtevki niso primerni za obravnavo v kolektivnem sporu, ker zahtevajo vodenje individualnega dokaznega postopka za vsakega posameznega člana vsake od podskupin. Prevladovala so individualna dejanska vprašanja, zato ni bila izpolnjena niti predpostavka iz 2. točke četrtega odstavka 28. člena ZKolT. Zaradi obsega dokaznega postopka, ki bi bil potreben za vsakega člana, je bilo ugotovljeno, da bi bilo takšno uveljavljanje zahtevkov tudi manj učinkovito kot postopek s samostojno tožbo (neizpolnjevanje predpostavke iz 3. točke četrtega odstavka 28. člena ZKolT). Po grobi oceni sodišča, koliko narokov bi bilo treba izvesti za vodenje takšnega postopka v okviru kolektivne odškodninske tožbe,¹⁶ je bilo ugotovljeno, da ne bi bila zagotovljena hitrejša¹⁷ in učinkovitejša rešitev spora kot z vodenjem samostojnih individualnih delovnih sporov, prav tako takšen postopek ne bi bil ekonomičnejši.¹⁸

Kot argument za odobritev kolektivne odškodninske tožbe se je navajalo, da si delavci v naspornem primeru ne bi upali začeti sodnega postopka. Sodišče temu pojasnilu ni sledilo, saj je bilo v preteklosti vloženi več množičnih tožb delavcev tožene stranke za nižje ali podobne zneske, poleg tega so le nekaj dni pred vložitvijo kolektivne odškodninske tožbe štirje delavci tožene stranke že vložili individualne tožbe, pri čemer so zahtevali plačilo zaradi istih zatrjevanih kršitev.

¹⁶ Zaslišati bi bilo treba 250 članov skupine in približno 100 prič glede na to, da se v individualnih delovnih sporih v tovrstnih zadevah običajno zaslišijo poleg tožeče stranke še vsaj tri priče, ki bi izpovedale glede organizacije dela za posameznega člana. Število prič je bilo poenostavljeno, izhajalo se je iz predpostavke, da bi za 50 članov lahko zaslišali dve isti priči, to število pa bi se zelo verjetno povečalo upoštevajoč, da so člani podskupin iz različnih organizacijskih enot, šlo je za obdobje petih let, v katerem so se nadrejeni in sodelavci, ki bi lahko izpovedali o relevantnem dejanskem stanju, menjali.

¹⁷ Ocenjeno je bilo, da bi se kolektivna tožba na prvi stopnji obravnavala približno štiri leta, glede na število narokov, čas za pripravo, ki bi se moral zagotoviti med naroki, kar bi pomenilo, da bi se opravila približno dva naroka na mesec, vse ob predpostavki, da bi se na vabila na zaslišanje odzvali vsi vabljeni.

¹⁸ Sodišče je ocenilo, da bi morale opraviti 83 narokov, če bi zaslišalo po tri člane naenkrat in tudi posamezne priče, upoštevati pa je treba, da so zaposleni pri toženi stranki večkrat odsotni zaradi udeležbe na mednarodnih misijah in usposabljanjih. V to število narokov sodišče ni vštelo prvega naroka v glavni zadevi in naroka za odločanje o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe. Glede na navedeno bi bili stroški postopka verjetno bistveno višji, kot je bila ocena tožeče stranke, ki je ocenila, da bi sodišče opravilo le tri naroke za glavno obravnavo, vložene pa bi bile le tri vloge.

Argument tožeče stranke je bil tudi, da so tovrstni spori v tujini tipični spori, ki so lahko predmet kolektivne tožbe. Glede na to, da je treba za vsakega delavca ugotoviti, ali je opravil nadure, koliko nadur je s primopredajo opravil, ali mu je bilo, čeprav je bil v izmeni sam in ni smel zapustiti delovnega mesta, omogočeno koriščenje odmora, tovrstni delovni spori pri nas v okoliščinah primera Pk 1/2018 ne morejo biti ustrezni za kolektivno odškodninsko tožbo. V navedeni zadevi je bilo sporno, ali so delavci vsakič opravili 30 minut nadur zaradi primopredaje, 15 minut pred začetkom izmene in 15 minut po koncu izmene. Čas primopredaje navedno ni bil zabeležen niti se ni primopredaja opravljala vsakič 15 minut. Če bi bilo zabeleženo, koliko nadur je kdo opravil iz tega naslova, bi bila odločitev lahko drugačna. Enako velja za neizkoriščen odmor. Če bi bila narava in tudi tempo dela za vse delavce enaka ter če bi narava delovnega procesa zahtevala, da mora delavec ves delovni čas opravljati delo enako intenzivno, odmor pa ima lahko le, če se delovni proces prekine, bi verjetno prevladala skupna dejanska vprašanja. V navedeni zadevi pa to ni bilo tako, saj je šlo za posamezne službe, v katerih ni bila zatrjevana takšna organizacija ali tempo dela. Problem individualnih delovnih sporov, ko se zatrjuje kršitev pravice iz delovnega razmerja in se posledično zahteva plačilo iz tega naslova, je, da je za odločitev o tovrstnem zahtevku običajno potrebno ugotavljanje dejanskega stanja za vsakega delavca posebej. Pri kolektivni tožbi mora prevladati skupno dejansko stanje, ne more se voditi obsežen dokazni postopek za vsakega člana skupine posebej. Ker so po oceni sodišča prevladala individualna dejstva, ki bi se lažje obravnavala v individualnih postopkih, še posebej upoštevajoč pravico do izjave obeh strank, se kolektivna odškodninska tožba ni odobrila in je bila s sklepom zavržena.

Odločitev o zavrženju kolektivne odškodninske tožbe je bila pod pritožbo. Višje delovno in socialno sodišče je s sklepom XXX Pdp 185/2019 z dne 4. 7. 2019 potrdilo odločitev sodišča prve stopnje. Strinjalo se je z ugotovitvijo, da zahtevki, ki so se uveljavljali v kolektivni odškodninski tožbi, niso bili primerni za postopek s kolektivno tožbo, ker bi zahtevali vodenje individualnega dokaznega postopka za vsakega posameznega člana. Potrdilo je, da ni mogoča načelna ugotovitev, da je bila vsem zaposlenim pri toženi stranki v določenem obdobju kršena pravica do odmora oziroma jim ni bil plačan čas primopredaje.

5. Primerjava primera Pk 1/2018 in zadeve *Braun proti Wal Mart Stores Inc.*

Med postopkom je bilo poudarjeno, da so v ZDA tovrstni spori dovoljeni in se vodijo kot kolektivne tožbe. Tudi v literaturi¹⁹ je bil poudarjen primer *Braun proti Wal Mart Stores Inc.*,²⁰ v katerem so delavci tožili Wal Mart Inc. zaradi neizkoriščenega odmora med delovnim časom

¹⁹ Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, str. 282.

²⁰ Tožbo je vložila Michelle Braun v svojem imenu in imenu drugih proti Wal Mart Stores Inc. in Sam's Club v letu 2002, leta 2004 pa še Dolores Hummel v svojem imenu in imenu drugih. Postopka sta bila združena.

in neplačanega dela po koncu izmene. Zatrjevano je bilo enakovrstno prikrajšanje kot v zadevi Pk 1/2018. V zadevi *Braun proti Wal Mart Inc.* je tožena stranka s pravilnikom določila, da so odmori med delovnim časom plačani. Do 10. 2. 2001 je veljalo, da so se morali delavci, ko so šli na odmor in ko so se vrnili z njega, registrirati, po tem datumu pa se to ni več zahtevalo. Do leta 2003 je bilo tudi mogoče, da so se na blagajni registrirali delavci, ki niso bili več v izmeni, z letom 2003 pa to ni bilo mogoče, če tega ni odobril vodja. Tožeča stranka je zatrjevala, da so morali delavci delati med odmori ali pa jih niso smeli vzeti, poleg tega so morali delati po koncu izmene, čeprav je bilo zabeleženo, da so delo končali, tega dela pa niso dobili plačanega.²¹

Kolektivna odškodninska tožba je bila dopuščena.²² V času odločitve so bili pogoji za certifikacijo v Pensilvaniji podobni kot pri nas:

- skupina je tako številčna, da bi bila združitev zahtevkov nepraktična,
- prevladovanje skupnih dejanskih in pravnih vprašanj,
- zahtevki predstavnikov razreda so tipični za celotno skupino,
- vložnik tožbe bo lahko pravično in ustrezno ocenil in zastopal interese celotne skupine (pod pogoji iz predpisa Rule 1709),
- kolektivna tožba bo zagotovila pošteno in učinkovito povračilo (pod pogoji iz predpisa Rule 1708).

Tudi v tem primeru se je zahtevalo kot pri nas, da prevladujejo skupna dejanska in pravna vprašanja. Iz obrazložitve prvostopenjske odločitve in vrhovnega sodišča je razvidno, da je bilo ugotavljanje kršitve bistveno drugačno, kot bi bilo v primeru Pk 1/2018. Kršitev pravice do odmora in delo po zaključku izmene se je ugotavljalo z zaslišanjem 18 prič, treh strokovnih prič in z več kot 12 zapriseženimi, izvensodnimi zaslišanji (*deposition*). Obe stranki sta predložili tudi več izjav zaposlenih in nekdanjih zaposlenih glede možnosti oziroma nemožnosti koriščenja odmora.²³ Da je prišlo do kršitve, se je primarno ugotavljalo z analizo liste prisotnosti delavcev, registracije na blagajni in plačilnih list. Strokovnjaki so analizirali listine in ugotovili, da večini delavcev odmor ni bil omogočen. Uporabljene so bile tudi notranje revizijske analize tožene stranke glede zagotavljanja oziroma nezagotavljanja odmora, pri čemer je bilo ugotovljeno, da se približno dvakrat na teden odmori niso zagotovili ali pa so bili skrajšani, in so potrjevale ugotovitve strokovnjakov tožeče stranke oziroma se je izkazalo, da

²¹ Glej odločitev Vrhovnega sodišča Pensilvanije z dne 15. 12. 2015, <https://caselaw.findlaw.com/pa-supreme-court/1687043.html> (6. 3. 2022).

²² Odločitev sodišča The court of common pleas of Philadelphia county z dne 27. 12. 2005, https://donovanlitigationgroup.com/wp-content/themes/donovanlit/documents/Walmart_ApproveCC.pdf (6. 3. 2022).

²³ Glej odločitev Vrhovnega sodišča Pensilvanije z dne 15. 12. 2015 in odločitev prvostopenjskega sodišča o certifikaciji z dne 27. 12. 2005.

so strokovnjaki tožeče stranke ugotovili še nižje število kršitev kot tožena stranka v notranjerevizijem postopku. S tem v zvezi se je zaslišala tudi strokovna priča, ki je povedala, da so bili vodilni delavci plačani za učinkovitost, če so skrajšali odmore delavcem. Sodišče je pri certifikaciji kolektivne tožbe poudarilo, da sta za odločitev o certifikaciji bistveni strokovna analiza dokumentov tožene stranke, evidence prihodov in odhodov, registracije na blagajni in plačilnih list ter tudi notranja revizija tožene stranke, ne pa pisne izjave zaposlenih glede zatrjevanih kršitev. Sodišče je ugotovilo, da je pogoj skupnih dejanskih vprašanj izkazan na podlagi dokumentov tožene stranke.²⁴ Tudi končna odločitev, da je podana odgovornost tožene stranke, je bila sprejeta predvsem na podlagi analize dokumentov in zaslišanja strokovnjakov glede teh dokumentov.²⁵

V zadevi Pk 1/2018 tovrstno ugotavljanje kršitev ni prišlo v poštev. Prvenstveno je bilo zatrjevano, da je bila pravica do odmora delavcem kršena, ker so bili v izmeni sami in niso smeli zapustiti delovnega mesta. Tovrstna kršitev je bila zatrjevana za več različnih služb, v katerih se narava dela razlikuje. Ali je bil odmor kršen ali ne, se ne bi moglo ugotavljati z analizo evidenc delovnega časa in plačilnih list, saj delavci niso zapuščali delovnega mesta, zato čas odmora ni bil evidentiran niti ga niso bili dolžni evidentirati. Dejstvo, da delavec ne sme zapustiti delovnega mesta, ne pomeni samodejno, da mu je kršena pravica do odmora. Ali mu je ta pravica kršena, je odvisno od narave dela. Narava dela delavcev podskupine A ni bila primerljiva z delavci za tekočim trakom, kjer delovnega procesa ne morejo oziroma ne smejo prekiniti, zato mora delodajalec določiti čas odmora in prekiniti proizvodno linijo oziroma poslati zamenjavo. V zadevi Pk 1/2018 bi bilo za posamezne člane treba ugotoviti, kolikšna je bila intenzivnost njihovega dela na dneve, ko so trdili, da je prišlo do kršitve, in ali je bila takšna, da jim je bilo dejansko onemogočeno koriščenje odmora.²⁶ Glede zahtevka za plačilo za čas primopredaje pa je bilo zatrjevano, da se delavci, ko so prišli na delo, niso evidentirali, ampak so se evidentirali šele ob nastopu izmene, to je po opravljeni primopredaji, prav tako so evidentirali konec dela ob zaključku izmene, in ne po koncu primopredaje, ki je bila po navedbah tožeče stranke opravljena po zaključku izmene. Koliko minut so delavci porabili za primopredajo, tako ni bilo evidentirano, prav tako ni bilo ugotovljeno, koliko minut so dejansko porabili za primopredajo.

Čeprav je tako v zadevi *Braun proti Wal Mart Inc.* kot Pk 1/2018 šlo za zahtevke za plačilo zaradi neizkoriščenega odmora in opravljanja nadur, je bil dokazni postopek v zadevi Wal Mart bistveno drugačen, kot bi moral biti v zadevi Pk 1/2018. V slovenskem primeru ne bi bilo mogoče ugotoviti, ali je prišlo do kršitve, z analizo listin in zaslišanjem nekaj prič oziroma

²⁴ Glej odločitev prvostopenjskega sodišča o certifikaciji z dne 27. 12. 2005, zlasti str. 8 do 12.

²⁵ Glej odločitev Vrhovnega sodišča Pensilvanije z dne 15. 12. 2015.

²⁶ Glej odločbi VIII Ips 54/2021 z dne 21. 4. 2022 in VIII Ips 35/2021 z dne 10. 3. 2022.

izvedencev. Tudi tožeča stranka je predlagala, da se za vsakega člana, ki bi se vključil v podskupino A in B, ugotovi, ali mu je bila pravica kršena in kolikokrat, tako da se vsakega delavca zasliši, tožena stranka pa je zahtevala, da se s tem v zvezi zaslišijo tudi priče. Dokazovanje bi bilo tako bistveno zamudnejše, saj bi bilo treba zaslišati vse člane podskupin in veliko prič. To se pri nas bistveno enostavneje in hitreje ugotovi v individualnem delovnem sporu, še posebej če se želi obema strankama zagotoviti učinkovito pravico do izjave.

6. Sklep

Pred sprejetjem ZKoIT je Delovno in socialno sodišče v Ljubljani izrazilo pomislek o ustreznosti reševanja individualnih delovnih sporov s kolektivno tožbo.²⁷ To je posledica tega, da je v individualnih delovnih sporih običajno treba voditi obsežnejši dokazni postopek, saj je za ugotovitev, ali je prišlo do zatrjevanih kršitev, treba ugotavljati dejansko stanje, ki se ga običajno ne da ugotoviti le z vpogledom v listine. Poleg tega v Sloveniji nimamo sistema kaznovalne odškodnine. Pri zahtevkih delavcev zaradi nastanka premoženjske škode se odškodnina običajno izračuna, kot če bi šlo za plačilo za delo (na primer odškodnina zaradi kršitve pravice do tedenskega počitka). To pomeni, da je potrebna individualna odmera odškodnine, kar je pri kolektivnih tožbah z več člani zelo zamudno. Tudi v primeru, če gre za kolektivno uveljavljanje zahtevkov za plačilo za delo, bi se obvezno moral uporabiti sistem individualne odmere plačila, saj gre za plačilo za dejansko opravljeno delo in delavec ne more prejeti pavšalnega plačila za delo. To seveda ne pomeni, da se na delovnopravnem področju ne more uporabiti kolektivna tožba, vendar se lahko slednja uporabi le v primerih, ko za ugotovitev kršitve ni treba voditi obsežnega dokaznega postopka za posameznega člana skupine in/ali podskupine.

Literatura

- GALIČ, Aleš, VLAHEK, Ana. Zakon o kolektivnih tožbah. *Pravosodni bilten*, 2018, št. 2, str. 25–48.
- VLAHEK, Ana, POGORELČNIK VOGRINC, Neža. Collective Actions in Labour Disputes in Europe. *Zeitschrift für ausländisches und internationales Arbeits- und Socialrecht*, 2020, št. 2, str. 252–286.

²⁷ Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, str. 265.